

EKİM DEVRİMİ VE DEVRİM'İN SİLMEME ÇALIŞTIĞI İNSAN TİPİNİN KARAKTERİSTİK RUS ÖRNEĞİ: OBLMOV

OCTOBER REVOLUTION AND REVOLUTION'S EFFORTS TO ABOLISH CHARACTERISTICS RUSSIAN EXAMPLE: OBLMOV

Arş. Gör. Mehmet Nazım UYGUR

Şırnak Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Şırnak/Türkiye

Öğr. Gör. İlker İŞLER

Şırnak Üniversitesi, Türk Dili Bölüm Başkanlığı, Şırnak/Türkiye

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1081>

Reference : Uygur, M.N. & İşler, İ. (2018). "Ekim Devrimi Ve Devrim'in Silmeye Çalıştığı İnsan Tipinin Karakteristik Rus Örneği: Oblomov", International Social Sciences Studies Journal, 4(27): 6063-6073

ÖZ

Dünyanın en önemli devrimlerinden biri olan Ekim devrimi feodal düzene, üretimsizliğe ve tembelliğe karşı bir başkaldırıdır. Ekim devrimine kadarki Rusya'da kısmen feodal ve kapitalist bir düzen görülür. Atalarının bıraktıkları mülk ile rahatça yaşayan derebeyleri mutluluğun işsizlikte olduğunu düşünmüşlerdir. Bu feodal düzenin tipik karakteri de Oblomov'dur. Rus derebeylik sınıfını temsil eden Oblomov olağanüstü uyuşuk bir karakterdir. Rusya'da toprak köleliğinin son bulmaya yüz tuttuğu bir dönemde bu yeni yaşama uyum sağlayamayan derebeylerin iki yaşam arasındaki sıkışmışlığının tanımıdır Oblomovluk. Bu çalışmanın amacı, Ekim Devriminin özelde Rusya topraklarından, genelde ise dünya üzerinden silmeyi amaçladığı insan tipinin en çarpıcı örneği sayılabilecek Oblomov'un, aslında yok edildiği sanıldıkça karşımıza yeniden çıkan insani bir durumun temsilcisi olduğunu ve en büyük devrimlerin bile onu tamamen silmeyi başaramadığı ibretlik bir karakter olduğunu gösterebilmektir. Oblomov, kendi döneminde tembellik ve çalışkanlık, üretim ile üretimsizliğin merkez karakterlerinden biri olurken, sonraki dönemde gerçekleşen Ekim Devriminin de referans karakterlerinden biridir.

Anahtar Sözcükler: Ekim Devrimi, Oblomov, Üretim, Üretimsizlik, Tembellik.

ABSTRACT

One of the most important revolutions of the world, the October revolution, is a rebellion against the feudal order, the productionlessness and the laziness. Until the October revolution, there is partly a feudal and capitalist order in Russia. The feudal lords who lived comfortably with the properties left by their ancestors thought that happiness was in unemployment. The typical character of this feudal order is Oblomov. Oblomov, who represents the class of Russian overlords, is an extraordinarily lethal character. Oblomovluk is the definition of the jail between the two living creatures who cannot adapt to this new life at a time when slavery in Russia is about to end. The aim of this work is to show that Oblomov, the most striking example of the human type that the October Revolution intends to eradicate in particular from Russia's territory and in general from the rest of the world, is a representative character of a humanitarian situation in which the anticipation of a resurgent humanitarian situation is supposed to be destroyed and that even the greatest revolutions to show that it is. Oblomov is one of the reference characters of the October Revolution that took place in the next period, while laziness and hard work in his period are one of the central characters of production and productionlessness.

Keywords: October Revolution, Oblomov, Production, Unemployment, Laziness.

1. GİRİŞ

1917 Rus Devrimi siyaset ve ekonomiden dış politika ve insan haklarına kadar Rusya'yı kayda değer biçimde birçok konuda değiştirmiştir. Bir imparatorluk nominal bir cumhuriyet halini alırken, liberal ve/veya sol politika ve politikacılar Çar'ın yerini almıştır (Levine: 2014: 12-14). Devrimin arka planında

eski Rusya'nın ekonomik ve toplumsal yapısının yanı sıra aydınlanma dönemi ve Fransız İhtilalinin de getirdiklerinin büyük etkisi olmuştur.

Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı hürriyetçi akımlar Rusya'da daha 1825'den itibaren Çar idaresine karşı ayaklanmanın çıkmasına sebep olmuştur. Çarlığın sert ve hiç kimseye söz hakkı vermeyen idaresi aydınları yer altına itmiş onlara gizli ihtilal çalışmaları tecrübesini kazandırmıştı. Çarlığın zorba idaresi ve halkın isteklerinin dikkate alınmaması rejimin değil muhaliflerin gücünü artırıyordu (Devrisheva, 65). Bu anlamda Rus Devrimi 20. yüzyılda Fransız devrimi ile ilişkisi doğrultusunda değerlendirilen devrimlerden biridir. Çünkü özellikle Fransa'daki sol görüşler Fransız Devriminin vaatlerinin gerçekleşebilmesi için ikinci yani tamamlayıcı devrimin de gerçekleşmesi gerektiği yönünde olmuştur. Böylece, Rus devrimi, ana devrim olan Fransız devriminin çocuğu olarak kabul edilmiştir. Ancak 1917 Rus devrimi "demokratik burjuva devrimini sosyalist devrime" dönüştürmeyi hedeflemektedir. Dolayısıyla, söz konusu olan; örnek alma, örneği aşma ve o örneği reddetme aşamalarını içeren bir süreçtir (Adadağ, 66). Yani Devrim otokratik monarşiyi devirerek Rusya'da büyük bir siyasi ve toplumsal dönüşüm sağlamıştır. Rus Devrimi denildiğinde Şubat ve Ekim 1917 devrimleri kastedilmektedir. Şubat devrimi Çarlık otokrasisinin devrilmesine ve geçici olarak Kerensky tarafından yönetilen Geçici Hükümet'in kurulmasını sağlamıştır. Ekim 1917 devrimi ise Geçici Hükümeti devirip Bolşevikleri iktidara getirmiştir. Bu da Lenin'in önderliğinde dünyanın ilk sosyalist devletinin kurulmasının önünü açmıştır (Zajda, 2014: 1-2).

Ekim Devriminin yok etmeye çalıştığı insan tipi olarak Oblomov'un karakteristik özelliklerini ve Ekim Devrimi sonrası Rusya'da neden istenmediği konusunu incelemeye çalıştığımız çalışmamızın esin kaynağı, Ekim Devrimi'nin önderi ve Bolşevik Parti'nin kurucu lideri Lenin'in Oblomov romanının önsözünde "Oblomovluk"la ilgili görüşleri olmuştur. Bu çerçevede babasından miras kalan Oblomovka köyünün efendisi ve bir derebeyi olan Oblomovun tembellik ve üretkensizliğine vurgu yaparak Ekim devrimi süreci Rusyasında neden kabul görmediği konusunu tartışmayı amaçlayan çalışmamızda ekim devrimi öncesi ve sonrası koşullar incelenmiş ve Oblomov'un temel özelliklerinin bu yeni dönem için kabul görmeyeceği saptanmıştır. Özellikle Oblomov'la ilgili temel kaynak olan romanda da görüleceği gibi Oblomovluk, sadece Sosyalizmde değil, Kapitalizmde de yer edinmemiştir.

2. EKİM DEVRİMİ ÖNCESİ RUSYA VE DEVRİMİ HAZIRLAYAN ETKENLER

Devrim öncesi feodal Rusya'da toprak sahibi feodaller ile toprak kölesi köylüler olmak üzere iki sınıf mevcuttur. Tabii kapitalizmin gelişmesiyle burjuvazi ve proletarya da toplumsal yapıdaki yerlerini almışlardır (Somer, 1970: 20-22). Rus Çarları'nın devletin ekonomik ve siyasi tüm kararlarını kendi otoritesinin altında toplaması ve yanına koruyucu bir güç olarak feodal beyleri alması halkın olumsuz koşullarının daha da kötüye gitmesine sebep olmuştur. Çünkü halkın neredeyse hiçbir hakkı yoktur ve halk sefalet içindedir. Aslında devrim öncesinde bu durum hem devrim öncesi Rusya'daki yoksulluğu göstermek açısından hem de devrimin bir sebebi olması açısından dikkat çekmektedir.

2.1. Devrim Öncesi Rusya'da Ekonomik ve Siyasi Durum

Rusya; büyük devrimden önce; Büyük Britanya'dan ardından dünyanın en büyük devleti konumundadır. Bununla birlikte Rusya, Avrupa'nın en fakir ülkesidir. Nüfusun %80'i tarıma bağımlıdır. Ekim Devrimi sürecinde iki anlayış belirleyici rol oynamıştır: Kapitalizm ve Sosyalizm. Çünkü Rusya'nın devrim öncesi durumu bunun için oldukça müsaittir. Şöyle ki söz konusu dönem için Rusya mutlak bir monarşi olarak tanımlanabilmektedir. Ülkeyi yönetme yetkisi Çar'a aittir ve Çar toplumsal siyasi ve ekonomik hayattaki tüm kararı tek başına verebilmekteydi (Somer, 1970: 22-24). Fakat Çar otokrasisi etkileyici görüntüsünün altında durağan bir kırsal ekonomi ile aç ve huzursuz bir köylülük gizlemekteydi. Dolayısıyla bu dönem köylülere hitap eden ve sonrasında Sosyalist Devrimci Partiye dönüşen narodnik hareketinin yükselişini sağlamıştır (Carr, 2015: 46-49). Çarlık ailesi devasa topraklara sahip, feodal beyler de büyük ayrıcalıklara sahiptir. Fakat halkın sahip olduğu haklar çok kısıtlıdır. Nüfusun %80'ni işçi ve yoksul köylü oluşturmaktadır. Bir nevi toprak köleliği sistemi ile devam eden feodal üretim ilişkileri, kapitalizm önünde bir engel teşkil etmiştir. Bu da kapitalist ve feodal üreticileri güçlerinin çatışma yaşamasına sebep olmuştur. Nihayetinde savaşların da etkisiyle yaşanan ekonomik sorunlar ve köylü ayaklanmaları Rus Çar'ını reform yapmaya mecbur bırakmıştır. Bu sayede Rusya'da sanayi üretimi artmış ve yeni pazarlara kavuşmak için sürekli seferler düzenlenmiştir. Sanayi de yaşanan bu artış tabii ki işçi sayısında da ciddi bir artış oluşturmuştur (Somer, 1970: 24-26).

Ekim Devrimi'nin öncesinde Rusya'da siyasi ve ekonomik duruma bakıldığında, aslında tembel, miskin ve Çar'ın kendisine verdiği kadarına razı olan sefalet içinde bir toplum vardır. Oblomov, bu toplumun sembol karakteridir. Devrimin tabiatına da aykırı olan ve Ekim Devrimi ile birlikte ortadan kaldırılmaya

çalışılan bu insan tipinin (Oblomov) yok edilmesi, kapitalist-sömürücü sistemin de yok edilmesi için önemlidir. Sosyalist devrime giden yol ise, kapitalist bir öncü devrimin gelişmesiyle mümkündür. Kapitalizm ve burjuva olmadan sosyalist bir devrim yapılamaz. Oblomovluğun ortadan kaldırılması için Rusya'da öncelikle kapitalizmin tam gelişmesi gerekir ki - bunun da romandaki sembol ismi Ştolts'tur - Ekim Devrimi'nin önemi anlaşılabilir. Bu sebeple hem Lenin'in önderliğindeki devrime dikkat etmek hem de daha önceki söz konusu dönemde (19. Yüzyıl'ın ortalarından itibaren Çarlık Rusya'nın kapitalist gelişim hamleleri dönemi) dikkat etmek gerekir.

2.2. Ekim Devrimi'ne Giden Süreç ve Lenin'in Rolü

Ekim Devrimi denince karşımıza öncelikle çıkan iki temel nokta; Bolşevikler ve devrimin lideri Lenin'dir. İlk Rus Marxistlerinden olan Lenin, 1887'de öğrencilerin devrimci eylemlerine katılarak Marxizm ile tanışmıştır. Lenin marxist anlayışı dünyanın devrimci dönüşümü ve emekçilerin siyasi, iktisadi ve manevi kölelikten kurtulmaları için güçlü bir araç olarak görüyordu (Somer 1970: 35-38). Lenin 20. yüzyıl kapitalizminin işçi sınıfının karşısına çıkardığı yeni ekonomik, politik sorunları aşmayı hedeflemekteydi. Bunun için de önce Rusya'da sonra da tüm Avrupa'da sosyalist devrimi gerçekleştirmek gerekmekteydi. Çünkü Lenin, işçi sınıfının kendinde sınıf aşamasından kendi için sınıf düzeyine yükselmesinin, kişinin içinde bulunduğu sosyal sınıfın zorluklarını yaşayarak, kendiliğinden gerçekleştiremeyeceğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla, Lenin'in sosyalist devrim teorisi, kapitalist toplumun zorunlu olarak kendiliğinden yıkılıp, yerine, sosyalist toplumun kurulacağı şeklindeki bir anlayışı reddeder (Bank, 2011: 5-7). Ancak, Rusya'nın kendine özgü koşulları göz önünde bulundurulduğunda kitlelerin sosyalist devrimi gerçekleştirecek bilinç düzeyine sahip olmamaları, işçi sınıfının "bilinçlendirilmesi" gerekliliğini ön plana çıkarır. Çünkü kapitalizm henüz fazla gelişmemiş çok büyük bir köylü nüfusu vardır ve tam anlamıyla bilinçli bir işçi sınıfı yoktur. Lenin, bu eksiklikleri bir parti aracılığı ile giderebileceğini düşünmüş ve devrimci bir nitelik taşıyan Alman Sosyal Demokrat Partisi örnek alınarak kurulan Sosyal Demokrat Parti'nin lideri olmuştur. Bu partinin ikiye ayrılmasıyla da Bolşevik ve Menşevikler ortaya çıkmıştır.

Rusya'da ki olumsuz ekonomik ve toplumsal koşullar sokak çatışmalarına sebep olurken, ordunun bir kısmı da isyancılar tarafında yer almıştır. Bu da hükümet güçlerini zor durumda bırakmıştır. Silahlı kalabalık kısa zamanda devlete ait önemli binaları ele geçirmiştir. Başkent in isyancıların eline geçmesiyle de devrim gerçekleşmiştir. Bundan sonra geçici bir hükümet kurulmuştur (Sadıkov, 2010: 101-103). Şubat devrimi sonucunda ikili bir yapı oluşmuştur. Bir tarafta Duma Komitesi öbür tarafta işçi sınıfının yoğunlukta olduğu Sovyetler.

Eylül ayında Lenin, sürgünde olduğu Finlandiya'dan Bolşevik partiyi silahlı ayaklanma için hazırlamaya çağırmıştır. Devrim anının geldiğine ve yönetimin çok geç olmadan ele geçirilmesi gerektiğine inanmaktadır Lenin. Ona göre gecikme ölümcül olurdu. Bolşevikler, Kongrenin verebileceği herhangi bir karardan önce, İkinci Sovyet Kongresi toplantısında hareket etmelidir (Fitzpatrick, 1994: 60-62).

Birinci Dünya Savaşı devrime giden yolda bardağı taşıran son damla olmuştur. Rus Çarlığı, orduyu gerektiği gibi donatamamış, besleyememiş yönetememiştir. Rusya'nın savaş meydanlarındaki kayıpları 1.700.000 ölü ve 4.980.000 yaralı civarındadır. Ayrıca 2 milyon dolaylarında sivilin de savaş nedeniyle öldüğü tahmin edilmektedir. Yaşanan yenilgiler sonucunda, 1916 yılına gelindiğinde, halkın ve askerin Hükümete güveni kalmamıştır. Rus Çarlığı, savaş koşullarında gerekli kaynakları yaratabilmek için halka daha fazla yüklenmeye başlamıştır. Bu sıkıntılara, ulaştırma alanında yaşanan büyük sorunlar da eklenince, bir taraftan ayrılıkçı milliyetçi hareketler, diğer taraftan sosyalist hareketler güçlenmiştir (Koç, 2007: 16-18).

Temmuz ayındaki ayaklanma bastırılmış olsa da Bolşevikler güç kazanmaya devam etmiştir. Nihayetinde geçici hükümetin karargahı olan Kışlık Saray kuşatılmış ve Geçici Hükümet'in Başkanı Kerenski kaçmıştır. Hem Lenin'in hem de Troçki'nin Geçici Hükümetin oturduğu Kış Sarayı'ndaki saldırıyı düzenlemede çok büyük rolleri olmuştur. Bu anlamda Lenin ideolojik bir liderdir ve Troçki askeri bir organizatördür. 8 Ekim'de Troçki Petrograd Sovyet Başkanı seçilmiş ve bir Askeri-Devrimci Komite (MRC) kurmuştur. Troçki liderliğinde MRC, Ekim 1917 Devrimi koordinasyonunda önemli bir askeri rol oynamıştır. Bolşevikler yönetimi devralmaya hazırlarken, Geçici Hükümet, kendi sonunun geldiğinin pek farkında olamamıştır. Geçici Hükümet, Bolşevikler iktidarı ele geçirmeye karar verdikten sonra fazla bir şansa sahip değildir. Sadece az sayıda gönüllü desteğine güvenebilecektir. Sonunda Kış Sarayı'nı savunmak için çok küçük bir grup kalır. 24 Ekim'den itibaren, Kırmızı Muhafız İşçilerinden, askerlerden ve Baltık Filosunun denizcilerinden oluşan MRC'nin müfrezeleri, demiryolları istasyonları, köprüler, merkezi telgraf ofisi ve enerji santralleri başkentte merkezi binalar ve yerler işgal etmeye başlamıştır. 26 Ekim'de

Bolşevikler ve Kızıl Muhafızlar (12.000-16.000) Geçici Hükümetin bulunduğu Kış Sarayı'nı devralmıştır (Zajda, 2014: 3-5). Artık Lenin'in (1992: 116-118) "Bütün iktidar Sovyetler'e" sloganıyla özetlediği Ekim Devrimi gerçekleşmiştir.

2.3. Devrim'in Kazanımları

Ekim Devrimi 1. Dünya Savaşı'nın en büyük sonucudur. Ekim Devrimi'nin her şeyi silip süpüren yayılma gücü, tüm sınıf ilişkilerini dönüştüren derin sonuçları, bütün sosyal ve ekonomik sorunları olgunlaştırmış ve kendi iç mantığından kaynaklanan kaçınılmazlıkla burjuva cumhuriyetinin ilk aşamasından sürekli daha ileri aşamalara doğru ilerlemiştir (Luxemburg, 2009: 18-20).

Öncelikle Ekim Devrimi'nin sağladığı en önemli olay, savaşa son verilmiş olmasıdır. Rusya'nın en büyük sorunlarından biri olan toprak meselesi de Ekim Devrimi'nden sonra çözülebilmektedir. Devrimden sonra toprak reformu gerçekleştirilmiş ve köylülere toprak dağıtılmıştır. Öte yandan Çarlık döneminde sömürge konumunda olan uluslara kendi kaderlerini tayin hakkı verilmiştir. Çünkü Lenin, Sovyet Cumhuriyetlerinin birliğinin baskıya değil gönüllülüğe dayandığını düşünmekteydi. Ayrıca, Ekim Devrimi'nden sonra eğitime ayrılan bütçe Çarlık Rusya'sı döneminin neredeyse 10 katıdır. Bu anlamda da eğitim, sanat ve kültür alanlarında büyük atılımlar yaşanmıştır. Söz konusu dönemde kadınlar hukuki eşitliğe kavuşurken ekonomide de tam bir atılım yaşanmıştır. Bu atılımın sağlanmasının altında yatan temel gelişmede, büyük işletmelerin kamulaştırılmasının büyük rolü olduğu düşünülür.

Tüm bu gelişmeler ışığında; Ekim Devrimi öncesi dönemde Rusya insanının, hayalperest Çar'ın politikaları ve tembel soylu sınıfının baskıları altında ezilmekte olduğu görülmektedir. Böyle bir toplumsallıkta tembellek – elbette - bir hastalık olarak tüm toplumsal kesimleri etkisi altına almıştır. Ekim Devrimi aslında bir bakıma, bu hayalperest ve miskin topluma karşı da mücadele etmiştir.

3. OBLOMOV(LUK): "TEMBELLİK İŞÇİLİĞİ"NDEN DOĞAN BİR İNSANLIK DURUMU

"Oblomov" sözcüğünü ilk defa duyan ve bu sözcüğün ne demek olduğunu öğrenmek isteyen bir kişi, Oblomov'la ilgili küçük-yüzeysel araştırmasını yaptığında, onun bir roman ismi olduğunu ve o romana ismini veren bir başkarakter olduğunu görür. Ancak, araştırmasını ilerlettikçe Oblomov'un ne büyük ve derin bir eser olduğunu anlayarak onun çekiciliğine de kapılır. Bu ve benzeri durumlar, Oblomov'u okuyan herkesten duyabileceğimiz durumlardır. Oblomov, "Realizm – Gerçekçilik" akımının Rusya'daki önemli temsilcilerinden İvan Aleksandroviç Gonçarov'un başyapıtıdır.

Oblomov realizmin önemli bir başkarakteri olarak; Raskolnikov, Anna Karenina gibi büyük başkarakterlerin yanında yer alır. Ancak Oblomov bu büyük başkarakterlerden ayrılan yönleriyle de dikkat çekici bir karakterdir. Oblomov bir Rus'tur. Ama sadece bir Rus değildir. "*Rus edebiyatının hiçbir kahramanı, ne Raskolnikov, ne Mişkin, ne Prens Andrey, eski Rus insanını, hatta bütün Doğuluları Oblomov kadar açıklıkla, en özlü yanıyla temsil etmez. Doğru, belki de ilk defa olarak Gonçarov'un bu büyük eserinde kendi kendini tanımaya, Batı'dan farkını anlamaya başlamıştır*" (Eyüboğlu, Güney, 2014: V). Oblomov; eski Rusluğun ve Doğululuğun en büyük başkarakteridir. Doğal olarak, önemli bir milletin büyük bir eser başkarakterliğinden evrensel insanın temsilcilerinden biri olmaya da hakkını vererek uzanır. Bu uzanışın anahtar sözcüğü de "Oblomovluk"tur.

Konumuz Ekim Devrimi olunca, Oblomov ve Oblomovluk yine çarpıcı bir durum – olgu olarak karşımıza çıkıyor. Örneğin; Ekim Devrimi'nin önderi ve Bolşevik Parti'nin kurucu lideri Lenin'in "Oblomovluk"la ilgili görüşlerine bakalım. Çalışmamızdaki kaynak roman olan Oblomov'un, Selahattin Eyüboğlu ve Erol Güney'in güzel çevirileriyle yayınlanan Türkçe baskısının önsözünde, Lenin'in ilgili görüşleri şöyle verilir:

"Rusya üç devrim geçirdi; ama gene de Oblomov'lar kaldı; çünkü Oblomov'lar yalnız derebeyler, köylüler, aydınlar arasında değil, işçiler, komünistler arasında da vardır. Toplantılarda, komisyonlarda nasıl çalıştığımızı bakarsanız, eski Oblomov'un içimizde olduğunu görürsünüz. Onu adam etmek için daha çok zaman yıkamak, temizlemek, sarsmak, dövmek gerekecektir" (Eyüboğlu, Güney, 2014: IX).

Peki; Lenin, Oblomov'u niçin sevmez? Onu niçin "dövmek" ister? Onu Ekim Devrimi ve komünizm için neden tehlikeli görür? Biz bu soruların yanıtlarını vermeye çalışacağız.

3.1. Oblomov: Zamanı Uzanarak Tüketen Tembellek ve Kayıtsızlık Abidesi

Oblomov, derebeylik sınıfına mensup bir Rus'tur. "*Oblomov, yıkılmakta olan bir toplum düzeninin, Rus derebeyi sınıfının çocuğudur. Çiftliği vardır, köleleri vardır; ama kendisi, bütün köklerinden kopmuş derebeyleri gibi, onları bir kâhyaya bırakıp büyük şehre, devlet kapısına sığınmıştır*" (Eyüboğlu, Güney,

2014: V). Rusya’da derebeyliğin yıkıldığı dönemler, burjuva sınıfının yavaş yavaş güçlendiği dönemlerdir ve Marx’ın Komünist Manifesto’da belirttiği “sınıflar arası savaş”ın bir örneğidir.

Yıkılan eskinin yerine yeninin gelmesi – kurulması doğal sonuçtur. Oblomov’un yetiştiği evi – ortamı, “eski”dir. “*Oblomovka, yaşayışı, gelenekleri, inanışları, aile kuruluşu, çalışma düzeniyle eski Rusya’dır*” (Eyüboğlu, Güney, 2014: V). Ve 1850’ler yeni Rusya’nın yıllarıdır. Bu yıllarda artık, derebeylik ailesine yer kalmaz. “*Çok eskiden atalarının kazandığı mülke ve isme hiçbir şey eklemeyen rahatça yaşamak imkânını bulan derebeyleri için mutluluk çalışmakta değil, işsizlikte; değer, çalışmada değil, çalışmayanda idi. Toplumun yeni gelişmesinde hiçbir rolü kalmayan derebeyleri, çocuklarını yeni hayata, Rusya’ya yeni giren endüstrinin yarattığı çalışma yollarına sokamıyorlardı. Avrupa’dan gelen bilginlerin, yeni hayatta gittikçe artan gereğini duyuyor, hatta çocuklarını Alman öğretmenlere göndermeye razı oluyorlardı. Ama gene de bunun için eski rahatlıklarından bir şey feda edemiyorlardı*” (Eyüboğlu, Güney, 2014: VI-VII). Oblomov, rahat ve miskin Oblomovka’nın çocuğudur.

Oblomov, Alman öğretmenlerden eğitim alır. Ancak normal bir memur bile olamaz. O, hayat tarzı ve tembellik bağımlılığı sebebiyle memurluğu bırakmak zorunda kalır. Lenin’in “Oblomov’u, Oblomovluk”u nefret edercesine eleştirmesinin ilk belirtileri aslında böyle gözükür. Oblomov, mutluluğu işsizlikte, çalışmamakta bulan bir sınıfın mensubudur ki, bırakın sosyalist düzende, burjuva düzeninde bile böyle insanların varlığı pek hoş görülmez.

Oblomov gibi insanların varlığı; aslında kendi döneminden çeşitli aydınları, yazarları rahatsız eder. Ünlü Rus eleştirmeni Dobrolyubov, meşhur “Oblomovluk Nedir?” eleştirisine yine ünlü Rus yazarı Gogol’un “*Myortviye Duşi*” adlı romanının ikinci cildinin birinci bölümünden bir alıntıyla başlar ve bu alıntı, ilgili dönemin görüntüsünü net yansıtır. “*Şu gücü sınırsız “İleri” sözcüğünü Rus ruhunun dilinde söyleyebilecek adam nerde? Yüzyıllar yüzyılları izliyor ve yarım milyon tembel, mıymıntı büyük bir uyumsuzluk içinde pinekleyip duruyor; Rusya’da şu gücü sınırsız sözcüğü ağızlayabilecek adam pek ender çıkıyor doğrusu.*” Dobrolyubov, Gogol’dan bu alıntıyı boşuna yapmaz. Dönem, Rusya’nın “ilerlemek” zorunda olduğu bir dönemdir. Çar Petro’dan beri etkili bir biçimde var olan “Avrupalılaştırma” hamlelerinde hem modernleşmek hem de zenginleşmek, güçlü Avrupa devletleriyle yarışmanın temel şartıdır. Yıllar; yüzyıllar ve toplumlar, Marx’ın “Komünist Manifesto”da vurguladığı gibi “ilerler”. “*Ekonomik ve toplumsal etki genelde güçle bağlantılıdır; ama kültürel değişim daha çoğulcu taleplerin tazyikiyle ortaya çıkar*” (Arslan, 2012: 47). Rusya’da çarlık, ülkeyi modernleştirmek ister ve bunda çoğulculuğu, topluma yaymaya çalışır. Gonçarov gibi aydınlar da Batılılaşma’yı, bazı kültürel değişimleri isterler.

“Oblomov”; ilerlemeye odaklanan Rusya için bir ayakbağı – engel sayılacak pek çok karakteristik özelliği taşır. “*(...) Sonra bu kayıtsızlık bütün vücuduna geçiyor, hırkasının kıvrımlarına kadar yayılıyordu. Zaman zaman gözleri sıkıntıya, yorgunluğa benzer bir şeyle bulanıyordu; ama yalnız çehresinin değil, bütün varlığının hâkim ve devamlı ifadesi olan rehaveti, ne yorgunluk, ne de sıkıntı bir an olsun bozabiliyordu*” (Gonçarov, 2014: 5).

Kayıtsızlığın Oblomov’daki simge giysisi, hırkadır. Oblomov’un hırkası sadece kendisinin bir giysisi değil, eskinin - Doğu’nun yaşam tarzının bir simgesi olarak kabul edilir. “*Acem işi bir hırkası vardı; bu hırka her bakımdan Doğuluydu, hiçbir bakımdan Avrupalı izi yoktu: Ne püskülü, ne kadifesi, ne beli vardı; o kadar da genişti ki Oblomov’u iki defa sarabilirdi. Tam Asya biçimi kolları, bileklerinden omuzlarına doğru genişliyordu. Hırkası ilk tazeliğini kaybetmiş olmasına, kendi parlaklığı ile değil de zamanın kazandırdığı bir cila ile parlamasına rağmen yine de göz alıcı Doğu renklerini koruyor, kumaş hala eskisi kadar sağlam duruyordu. Oblomov için bu hırkanın paha biçilmez sayısız değeri vardı; yumuşaktı, uysaldı, vücut onu hiç duymuyordu, efendisinin en küçük hareketine uysal bir köle gibi boyun eğiyordu*” (Gonçarov, 2014: 6). Rahatlık, genişlik, eski masalsı parlaklığından son izleri taşıyan renklerle bezeli bir hırka. Doğu ve “tembellik” denince akla hemen gelen bir giysi. İşte bu giysi, Oblomov’un saran kayıtsızlık ve tembelliğin sembolüdür.

Oblomov’un bu hırkayla yaptığı en karakteristik işi “uzanmak”tır. “*Uzanmak İlya İlyiç için ne hastalarda ya da uykusu gelmiş insanlarda olduğu gibi bir zaruret, ne yorgun bir kimsedeki gibi geçici bir ihtiyaç, ne de uyusuk bir insandaki bir zevkti; bu onun tabii hali idi. Evde olduğu zamanlar – evde olmadığı zaman da yok gibiydi – hep uzanırdı; hem de hep aynı odada*” (Gonçarov, 2014: 6). Oblomov evinde bile pek hareket etmez, genellikle aynı odada uzanıp durur. Böylece; hem ilerlemek için, Avrupalılaşmak için çabalayan 1850’ler Rusyası’nın hem de sonraki yüzyılda 1917 Ekim’inde devrim yapan “emekçi-işçi yanlısı” Bolşeviklerin hedef tahtasına oturtulur. Ayrıca, Oblomov’un evi de kayıtsızlığın “efendi ile hizmetçi – köleye (Zahar)” getirdiği tembellik nedeniyle de çok pistir.

Oblomov ne günlük yaşamında ne de düşünce dünyasında “hareket” eden bir insandır. Hareket etmeyi düşünür, bundan hemen vazgeçer. Plan yapar, uygulamaktan vazgeçer. Bir şey düşünmek ister, düşünmekten vazgeçer. Doğu’ya özgü bir masalsi âlemde yaşar. Oblomov’un tanıdıkları, arkadaşlarıysa hareket eder, ilerler. Tarihsel materyalizmin gösterdiği gibi, dinamik gerçek yaşamda “uğraş” verirler. Örneğin Sudbinsky. Oblomov’un küçük memurluğa başladığı bu arkadaşı terfi etmiştir. Oblomovsa memurluğu çoktan bırakmıştır.

Oblomov’un yaşadığı dönem, sanatta gerçekçilik – realizmin güçlü olduğu dönemdir. Toplumun her katmanının ele alınmaya çalışıldığı bu dönemde, Oblomov, kendi gerçeğiyle pek yüzleşmek istemez. Çünkü O, sadece hayal etmek ve uzanmaktan ibarettir. Rusya için, önce modernleşmek ve zenginleşmekteki önemli parçalardan birisi; “gerçek” hayatın farkında olmaktır. Yani; gelişmenin, ilerlemenin geldiği yolda 19. Yüzyıl’ın hayatının farkında olmak. İngiltere, Fransa, Almanya gibi ülkelere göre geç doğan ve geç gelişmeye başlayan üretim biçimi ve ilişkileri neyi emrediyorsa onu yapmak, modernleşmek. “... *Temelde modernleşme, zamanın bünyesindeki değişim demektir; zamanın tasarrufunun ve harcama biçimlerinin farklılaşmasıdır*” (Arslan, 2013: 23). Rusya’da; Oblomov’un yaşadığı dönem, modernleşmenin yaşamak için kaçınılmaz olduğu dönemdir. Farklılaşma, düşü (Oblomov) bırakıp gerçeğe (Ştolts) sarılmakla yaratılmak istenir. Ancak Oblomov da Çarlık Rusya’nın bir gerçeğidir.

“*Oblomov denilen temiz yürekli bir tembelenin divanında nasıl yatıp durduğu, ne dostluğun ne de aşkın bu tembelde bir silkinin sağlayabildiği gibi bir öykünün önemli denilebilecek hiçbir özelliği yoktur. Gelgelelim bu öyküde Rus hayatı yansıtılmış, neredeyse acımasız denilebilecek bir doğruluk ve kesinlikle canlı, çağdaş bir Rus insanı canlandırılmıştır; (...)*” (Dobrolyubov, 2010: 27). Gogol’un da hazzetmediği “yarım milyon” tembelenin simgesi olan Oblomov, Dobrolyubov için canlı-çağdaş bir Rus’tur. Ama tembel, topluma yön çizen üretim biçimine ve ilişkilerine en ufak katkısı olmayan bir Rus.

Gonçarov; Oblomov’la, katıksız bir gerçeği kavramsallaştırır. “*Umutsuzluğa ya da çocukça umutlara kadar kapılmadan, açık, kesin bir biçimde ve gerçeği bütünüyle algılamış olarak... Bu yeni söz: Oblomovluk’tur. (...) Ve biz böylece Oblomov tipinde ve genel olarak bütün oblomovlukta, güçlü bir sanatçının başarıyla yarattığı sıradan bir öyküden çok daha fazlasını, Rus hayatını, günümüz Rusyası’nın eğilimini buluyoruz*” (Dobrolyubov, 2010: 27).

Oblomov ve “Oblomovluk”; Rus yaşamı için yepyeni olgular değildir. Rus edebiyatında, Oblomov’a benzeyen başka karakterler de vardır. (Dobrolyubov bunlara örnek olarak “Onegin, Rudin, Tentetnikov, Şçigrovlu Hamlet vb. karakterlerini gösterir.) Bu karakterlerin aslen Oblomov’da toplandığı büyük bir özellik, Rus milletinin bağrından kopmalarıdır. “*Burada önemli olan bu tipin, hiçbir ciddi Rus sanatçısının görmezden gelemeyeceği, bizim bağrımızdan kaynaklanan, bize özgü bir tip olduğudur. Ama zamanla, toplumumuzdaki bilinçli gelişmeye uygun olarak bu tip değişikliğe uğramış, hayatın başka alanlarına girmiş ve yeni, değişik bir önem ve anlam kazanmıştır*” (Dobrolyubov, 2010: 27).

Ekim Devrimi’nin Rusya için ve dünya için büyük anlamı herkesçe malumdur. Bolşevikler, eski Rusya’ya dair, sosyalizm ve komünizme ters olan her şeyi silmek ve bütün vatandaşların özgür, mutlu ve eşitlikçi bir düzende yaşamaları temelinde bir sistem üzerinde çalışmışlardır. Bunda önemli olan bir durum, üretime katkı sağlamak ve üretimden hak ettiğini alabilmektir. Oblomov, derebeyi sınıfının son temsilcilerinden olarak, hiç çalışmaz. Çalışmayan bir insan örneği, çarlık – kapitalizm ve sonrası için en olumsuz insan örneklerinden birisidir. Oblomovlar, Rusya’nın bir gerçeğidir. Bolşevikler bu gerçeğin farkında oldukları için kendi dönemlerindeki Oblomovları sopalamak isterler.

Oblomov; hareketsiz bir insan olduğu için “değişiklik”i hiç sevmez, ona hiçbir biçimde tahammül edemez. “- *Onlar taşınadursunlar. Benim hiçbir değişikliğe tahammülüm yoktur.*” (Gonçarov, 2014: 39). Tembel bir insan, değişikliği elbette sevmez, sevemez. Onun bütün varlığı “hareketsizlik” üzerinde durur. Buna karşın; Marx’ın, Engels’in, Lenin’in söylediklerini okuduğumuzda ve diyalektik materyalizm, tarihsel materyalizmi incelediğimizde “dinamizmin, değişimin, değişikliğin, dönüşümün ve devrimin”, yaşamının kendisi olduğunu anlıyoruz. Kapitalist olsun sosyalist olsun, devrim bir değişimdir ve büyük değişimlerin karşısında kimse duramaz.

Oblomov, bir uykusunda çiftliği, köyü, yetiştirdiği yer olan “Oblomovka”nın rüyasını görür. Bu yer, Oblomovların kuşaklardır yaşadıkları büyük bir mekândır. Oblomovların hizmetçileri çalışırlar. En önemli işler, yemek hazırlamak, yemekleri yemek ve uyumaktır. Oblomovka’da hareketlerin geneli böyledir. Ancak hareket eden, efendi Oblomovlar değil, onların hizmetçileridir. Oblomovka’da üretim vardır, ancak o da eskidir. “*İhtiyar Oblomov çiftliği babasından nasıl almışsa oğluna öyle bırakmıştı. Ömrünü çiftlikte geçirmiş ama bugünün çiftlik sahipleri gibi zekâsını işletmeye, yeni yeni deneylere başvurmaya*

yeltenmemiştir. Toprağın verimini artırmak, yeni gelir kaynakları bulmak gibi tedbirler aramamıştır. Tarlaları tıpkı büyükbabasının zamanındaki gibi ekiliyordu; ürünü satma yolu eskisinin aynı kalmıştı” (Gonçarov, 2014: 76). Neredeyse Ortaçağ’dan kalma tekniklerle üretim yapmak, 1850’ler Rusyası’nda çok zordur. Oblomovka, yeniye ayak uydurmak zorundadır. Bu ayak uydurma, İlya İlyiç Oblomov’dan beklenir. “İlya İlyiç dedesine, babasına benzemiyordu. Öğrenimi vardı, dünya görmüştü: Onların aklına bile gelmeyen birçok düşünce edinmişti. Anlamıştı ki, zenginleşmek günah olmak şöyle dursun, her yurttaşın görevi idi. Namusuyla çalışarak para kazanan, ulusunun rahatını da artırmış oluyordu” (Gonçarov, 2014: 77).

Zenginleşmenin bir yurttaşlık görevi olması; Rusya’da gelişmeye başlayan burjuvazinin ve onun devriminin bir göstergesidir. Çar Petro’dan beri, yüzünü Avrupa’ya çeviren Rusya için bu durum ikinci bir devrim sayılır. Oblomovka’nın modern tarım yöntemlerle gelişmesinin beklenmesi, gelişen burjuvazi devriminin, toprak sahiplerinden yerine getirmesi gerektiği bir ödevdir. Tabi bu atılımı Oblomov’un yapması mümkün olmaz. O, modern eğitim olsa da eski “Oblomovka”da kalmış bir efendidir. Oblomovka’da yaşam, hareketsizlikten duyulan mutlulukla var olur. Durgun ve sabit bir hayat. “Bu mutlu insanların inancına göre hayat olduğundan başka türlü olamaz, olmamalıdır; zaten herkes de onlar gibi yaşıyor, başka biçimde yaşamak günahıdır. Birisi gelse de onlara, başka biçimde çift sürmek, tohum ekmek, hasat yapmak, buğday satmak vardır, dese dünyada inanmazlar. Böyle insanlarda ne diye tutku, heyecan olsun” (Gonçarov, 2014: 125).

“Oblomovlar”ın; hareketsizlik zehri yüzünden felçli kalan bu düşüncesi, Rus insanının yeniye uzanmasındaki çok büyük bir tehdit olarak verilir. 1850’lerin sertleşen gerçekçiliği, toplumcu gerçekçiliğin yolunu açarken bu tip bir tehdit, yaklaşık 75 yıl sonra da hissedilmiştir. Marx’ın ve Engels’in sürekli geliştirilen çözümlerine, onları takip edenlere ve Rusya’da sosyalist bir devlet kuran Bolşevikler’e ayak bağı olabilecek bu felçli düşünce, özellikle devrimin ilk yıllarında yok edilmek istenir. Diyalektik düşüncenin ve tarihsel materyalizmin gösterdiklerinin önünde yatan bu felçli düşünce, Bolşevikler için sürekli bir alarmın çalması demektir.

3.2. Çalışmak ve Hareket: Yeni Dünya’nın Yaşam Koşulu-Oblomov’un Kabusu

Karl Marx ve Friedrich Engels’in çözümlenmeleri ve değerlendirmeleriyle büyük önem kazanan diyalektik düşünce ve tarihsel materyalizmde; insanın doğayla savaşını, dinamizmini, kendisini, doğayı ve çevresini değiştirmesini (dönüştürmesini) görüyoruz, anlıyoruz. İlk insan topluluklarından bugüne, insanın bir başarı elde edebilmesi için, “eylem”de bulunması büyük bir koşuldur. İnsan; doğası ve toplumu gereği eylemde bulunmak zorundadır. İnsan ilk eylemlerine çocuk yaşta başlar ve kendi yaşamını idame ettirebilmek için yapacaklarını öğrenmeye, kendi başına uygulamaya başlar. İlya İlyiç Oblomov’un bu noktada da önemli bir sıkıntısı vardır. Oblomov, kendi başına neredeyse hiçbir şey yapmamıştır.

“İlya İlyiç’in bir şeye ihtiyacı oldu mu bir işaret eder, üç dört hizmetçi birden istediklerini yapmaya koşardı. Bir şey düşürdüğü, almak istediği bir şeye uzanamadığı ya da bir yere kadar gidip bir şey getirmesi gerektiği zaman İlya İlyiç bazen her gürbüz çocuk gibi işini kendi yapmak, istediğini kendi kendine başarmak isterdi; ama annesi babası, üç teyzesi, beş kişilik bir koro halinde bağırmağa başlardı: - Niçin? Nereye? Ne var? Vaska, Vanka, Zaharka! Ne bakıyorsunuz öyle alık alık? Gösteririm ben size! Böylece İlya İlyiç hiçbir şeyi kendi kendine yapmak fırsatını bulamazdı. Sonraları kendisi de böyle daha rahat olduğunu anladı. O da büyükleri gibi bağırmağı öğrendi” (Gonçarov, 2014: 165-166).

İnsan, doğumundan ölümüne kadar eylemde bulunmak zorunda olan bir varlıktır. Bu büyük süreç içerisinde kendisini, çevresini değiştirir ve dönüştürür. Ayrıca; doğayla da savaşarak onu değiştirir, dönüştürür. Marx, tarihsel materyalizm anlayışıyla bunun çözümlenmesini en ince ayrıntısına kadar yapmaya çalışır. Oblomov ve onun gibilerin hem kendileri hem de toplumlarına çıkardıkları sorun, en küçük yaşlarında başlayan hareketsizliklerinin kendi vücutları gibi büyümesi, artması ve toplumlarını da etkilemeye başlamasıdır. Kendisi için en basit işleri bile yapamayan bir insanın herhangi bir değişime, dönüşüme, devrime katkı yapması ve eklenmesi mümkün değildir. O, aksine, devrimin çarklarına takılacak ve değişimi sekteye uğratacaktır. Ekim Devrimi’nin sosyolojik ve düşünsel dünyası, bunu kabul edemez. Hem Oblomov; kapitalist dönem için de, sosyalist toplum için de “normal” bir insan olamaz.

“Çalışıp didinmek yerine, kollarını azametli bir şekilde kavuşturup oturmak... Sonraki gelişmeleri de bu doğrultuda sürer gider. Böylesi bir durumun çocuğun ahlaki ve akli gelişmesine nasıl bir etkide bulunacağı açıktır. Dışa vuramadığı için, içine yönelen güçleri ister istemez “canlılığını yitirir, solar, söner”. Çocuk bu güçlerini bazen sinamaya kalkışacak olsa da bu işi binbir kaprisle ve başka konularda vereceği buyrukların yerine getirilmesini küstahça isteyerek yapacaktır. (...) Böyle bir çocuk büyüdüğünde artık

Oblomov'dur: Ondan belki daha fazla, belki daha az uyuşuk ve kişiliksizdir; ancak bir özelliği değişmez, özgünlüğü olan herhangi bir ciddi eyleme girişmeye karşı duyduğu nefrettir bu" (Dobrolyubov, 2010: 30-31). Bu anlamda; eylemden nefret eden bir kişinin sosyalist toplumda yer bulması düşünülemez. O, kapitalist bir toplum içinde de istenmez. Oblomov'un normal olmayışının bir yönü daha vardır:

"Normal bir insan her zaman, yalnızca yapabileceği şeyleri ister; istediği şeyler yapabileceği şeyler olduğu için de yavaş yavaş olmakla birlikte sonuçta bütün istediklerini gerçekleştirir... Oblomov ise bir şey yapmaya alışmamıştır, dolayısıyla neyi yapabileceğini, neyi yapamayacağını tam belirleyemez, bu yüzden de bir şeyi ciddi bir biçimde ve var kuvvetiyle isteyemez... İstekleri biçimseldir ve istek olarak kalır: "Şöyle bir şey olsa ne güzel olurdu!" der, ama o şey nasıl öyle olacaktır, bilmez. Bu yüzden de hayal kurmayı sever ve hayallerinin gerçekliğe dokunacak gibi olması bile onu müthiş ürkütür" (Dobrolyubov, 2010: 31). Gerçek ve toplumsal yaşam, Ekim Devrimi'ni üzerinde taşıyan bir yaşamdır. Burada hayal kurulması elbette anormal değildir. Anormal olan, bu toplum içine karışmamak, hayalde sabit durmak ve "gerçek"ten korkmaktır. İnsan, doğası gereği hem kendisi hem de toplumu için "isteklerde" bulunan bir varlıktır. İstemek ve bu doğrultuda eylemde bulunmak, insanı tanımlayan bir dinamik yöndür. Oblomov'da bunların hiçbiri yoktur. Dinamik olmayan bir insanın kapitalist devrimle ve sosyalist devrimle ilgisi olamaz.

3.3. Kapitalistleşmek İsteyen Çarlığın "Oblomov" Karşıtı Dinamik Rol Modeli ve Ekim Devrimi'ne Giden Yolumun Bir Kilometre Taşı: Ştolts

Aslında; Oblomov'u hareket ettirmek isteyen iki önemli karakter vardır. Bunlardan birincisi Oblomov'un en yakın dostu ve çocukluk arkadaşı Ştolts'tur, ikincisi Oblomov'un sevdiği kadın olan ve daha sonra Ştolts'un eşi olacak Olga'dır. Tabi Ştolts burada daha önemli bir karakterdir. Ştolts'un babası Alman bir öğretmendir, annesiyse Rus'tur. Ştolts'un babası, Oblomovka'ya yakın bir yerde öğretmenlik yapar ve oğluyla birlikte Oblomov'a da ders verir. Oblomov bu derslerde zorlanır, Ştolts ona yardım eder.

Yıllar geçtikçe Ştolts kendini geliştirir ve Oblomov'la dostlukları büyür. Andrey İvanoviç Ştolts, küçük yaşlardan itibaren "gerçek" yaşamı öğrenmiştir. Bunda en büyük pay babasınınındır. *"Büyüdüğü zaman babası onu yaylı arabasında yanına alır, dizginleri eline verir, fabrikaya, kirlere, şehre, tüccarlara, resmi dairelere sürdürürdü. Başka bir gün killi toprakları görmeye giderler; parmağına biraz kil sürer, koklar, diliyle tadar, oğluna da tattırır, ne biçim kil olduğunu, neye yaradığını anlatırdı. Başka bir gün, potasla, katranla uğraşan, domuz yağı kaynatan işçileri görmeye giderlerdi. On dört, on beş yaşına gelince çocuk çok defa tek başına arabaya, ata biner, yanına bir heybe alarak şehirde babasının işlerini görmeye giderdi. Hiçbir zaman bir şeyi unuttuğu, kötü yaptığı, savsakladığı olmazdı"* (Gonçarov, 2014: 187). Andrey İvanoviç Ştolts, o dönem Rusyası'nda "Alman disiplini"yle yetişen bir çocuktur. Rusya bu dönemde, Avrupalılaştırmanın önemli adımlarını atarken en etkili model olarak "Alman" modeline bakar. Ştolts'un annesi Rus'tur, ama o da "eski" kafalı bir Rus'tur. O, geleneksel Rus anlayışına göre, Almanları "çalışmaktan ibaret insanlar" olarak görür.

"Bütün bu sert davranışlı, kocaman elli, kaba sözlü, kanlı canlı, bayağı suratlı küçük burjuvalar, ona göre ancak aşağılık işler görebilir, hayatlarını kazanmak için esir gibi çalışabilir, ödevlerini ukalaca bir düzen, sıkıntılı bir gelenek içinde yerine getirirlerdi" (Gonçarov, 2014: 188). Dobrolyubov'un, Gogol'un, Gonçarov'un vs. vurguladığı bu Rus tipi, yeni düzene bir türlü anlam veremez. Çar Petro'dan beri Avrupalılaşmak için uğraşan Çarlık Rusyası'ndaki ikinci devrim, bir burjuva devrimi niteliğiyle gerçekleştirilmek istenir o dönem için. Bu bellidir, burada dikkat çeken detay, geleneksel Rus düşüncesinin "çalışmak"taki olumsuz yargılarının kırılmasının zor olduğudur. Küçük de olsa büyük de olsa burjuva olmak için 19. Yüzyıl'da yaşayabilmek için zorunlu koşullar; düzen, disiplin ve çalışmaktır. Oğul Ştolts bu anlamda başarılı olur. Çünkü, Alman babasını dinler. O dönem çağdaşlığında, gelişmek ve zenginleşmek ancak burjuva sınıfının güçlenmesinde ve kapitalist düzende mümkün gözüktür.

Andrey İvanoviç Ştolts; önce memur olmuştur. Sonra memurluğu bırakıp bir çeşit iş adamı olur. Ştolts, gerçekçiliğin çok keskin olduğu dönemin insanıdır ve Avrupa'yı da gördüğü için, çağını anlayabilmiş bir insandır. *"Ruhunda rüyalara, muammalara, sırlara yer yoktu. Deneyimin süzgecinden geçmeyen her şey onun için yanlış görme, bir göz boyanması ya da henüz kanıtlanmamış bir gerçektir"* (Gonçarov, 2014: 198). Ştolts en yakın arkadaşı Oblomov'un tam zıddıdır. Oblomov hayalde ve hareketsiz kalırken, Ştolts gerçektir, dinamiktir ve çağdaştır. Ştolts karakteri, çarpıcı özellikleriyle Rusların "yeni" insanı olma yolundadır. Realizm ışığında gelişen Rus edebiyatında Ştolts gibi karakterler, ülkedeki burjuva sınıfının güçlenmesi, kapitalizmin güçlenmesi ve ülkenin ekonomik anlamda da zenginleşmesinin model karakterleridir.

“Bizim iş adamlarımız hep aynı kalıplardan çıkmadığı; etraflarına yarıaçık bir gözle tembel tembel bakarak ellerini devlet makinesine atarlar ve onu kendilerinden öncekilerin yürüttükleri yoldan uyuklu uyuklu yürütürlerdi. Ama uyuklu gözlerin açılacağı günler yakın; cüretli, hızlı adımlar, canlı sesler geliyor... Rus adları taşıyacak nice nice Ştolts'lar yoldadır” (Gonçarov, 2014: 201). Ekim Devrimi'nden sonra şikâyet edilmeye devam edilen durumların bir örneği de buradadır. Hımbıl, tembel olarak nitelenen insanların bürokrasiye girmesi ve devlet işlerini de aksatması. 1850'ler için, böyle bir ağırlıktan kurtulmanın çaresi, atik – dinamik “Ştolts”ların yetişmesi ve Rusya'nın tam Avrupalılaşmış kapitalistleşmesidir.

Oblomov gibilerin Rusya'da yavaş yavaş silinmesi için “Ştolts”ların çoğalması gerekir. “Oblomovka'nın ve eski Rusya'nın yıkıntıları üzerine kurulmaya başlayan yeni hayatın mümessili Ştolts'dur. Oblomov'un ruh zenginliği yanında pek kuru, basit bir kukla gibi kalan Ştolts, derebeyi, hatta Rus bile değildir. Yeni hayata çocukluğundan beri hazırlanmış olduğu için, doğmaya başlayan bir hayat görüşünün, Rusya'yı Avrupalılaşma yoluna götürecektir insanların temsilcisi olduğu içindir ki, Oblomov'un kendi ülkesinde kazanamadığı mevki, mutluluğu, refahı kolayca elde ediyor. Oblomov ölüme benzeyen uyusukluğa gömüldükçe, Ştolts'un yıldızı her gün biraz daha fazla parlıyor” (Eyüboğlu, Güney, 2014: VII). Ştolts, herhangi bir sınıfa mensup olmayan ve çocukluğundan beri “çalışan, gerçek – çağdaş yaşamı bilen ve bizzat onların içinde yaşayan” bir insandır. Lenin'in Oblomov'a kızarken Ştolts hakkında değerlendirme yapmaması (en azından bizim örnek gösterdiğimiz bölümde), belki de Ştolts'un dinamik – çalışkan ve gerçeği bilen bir karakter olmasındandır. Yazar Gonçarov ise Ştolts'tan yanadır.

“Oblomov'un ruhu Ştolts'unkinden daha zengin, daha derindir. Gonçarov bunu bilmiyor değil; fakat Gonçarov şimdilik bu derinlikten, bu ruh soyluluğundan vazgeçmeye hazırdır. Rusya'nın Ştolts gibi biraz bayağı, ama güçlü, çalışkan insanlara ihtiyacı vardır. Büyük Petro'dan beri Rusya'da devam eden büyük Rusya-Avrupa kavgasında, Gonçarov hiç gözünü kırpmadan Avrupa'nın tarafını tutuyor. Diğer büyük Rus romancıları bu yolda o kadar ileriye gidemiyorlar. (...) Zenginleşen, büyük bir işadamı olan Ştolts, Dostoyevski'nin, hele Tolstoy'un nefret ettiği insanlardan biridir” (Eyüboğlu, Güney, 2014: VII). Gonçarov'un keskin kararı, yeni – kapitalist düzenin Rusya'da nasıl etkili olmaya başladığının ve büyük realist Rus yazarlarını da ikiye bölmelerinin “toplumu da ikiye bölüş” anlamında çarpıcı bir örneğidir.

Ştolts iş gezileri için Avrupa'ya sık sık giden bir karakterdir. Rusya'ya her dönüşünde Oblomov'un yanına gider ve bu tembel dostunu hareketlendirmeye çalışır. Oblomov'un yeni hayatta yok olmasını istemez, onu iyileştirmek ve yeni hayata katmak ister, Avrupa'ya götürmek ister. Oblomov, Ştolts'u dinlemeye söz verir, onun ardından Avrupa'ya gitmeye söz verir. Ama bu sözünü de tutamaz. Ştolts, iyi kalpli bir dost olarak ona yardım etmek ister.

Ştolts, Oblomov'u Olga ile tanıştırır. Olga genç ve güzel bir kızdır. İlk andan itibaren Oblomov, Olga'nın dikkatini çeker; Olga da Oblomov'un dikkatini çeker. Oblomov, Olga'ya ilgi duyar ve ona aşık olur. Olga da Oblomov'u sever. O kadar sever ki, onun yarım yamalak yaptığı evlilik teklifini bile kabul eder. Ancak, Oblomov'un tembelliği ve sorumsuzluğu yüzünden ayrılırlar ve Oblomov hastalanır.

Ştolts Avrupa'dan döndüğünde Oblomov'u iyileşmiş bulur, bazı olayları öğrenir. Oblomov'a çiftlikten, köyden gelen evrakları inceler ve kuşkulandır. Oblomov'un köyüne-çiftliğine giderek işlerin gerçek yüzünü görecektir, çünkü Oblomov'un iyi niyetinin kötüye kullanıldığını hisseder. Oblomov'un tembelliğinden yararlanıp onun bütün servetini ele geçirmek isteyenler vardır. Ştolts ile Oblomov, Olga'yla ilgili konuşurlar. Ştolts burada, Oblomov'a “gerçek”i bir yönüyle daha gösterir. “Peki, peki; bir yalan uydururum, onun hatırasıyla yaşadığını, hayatta gerçek ve ciddi bir amaç aradığını söylerim. Sen de unutma ki hayatın amacı kadın değil, hayatın kendisidir, iştir. İkinizin de hatası bunu anlamamış olmaktır.” (Gonçarov, 2014: 495) Yaşamın ve gerçeğin kendisi iştir, çalışmaktır ve toplumda yaşamaktır. Bir burjuva olmak, zenginleşmek için de elbette çalışmak gerekir.

Oblomov, tembelliğin-hareketsizliğin baltalamasıyla, aşkını Olga'sını kaybeder. O, aşk konusunda bile tembelliğine yenik düşer. Oblomov Olga'yla evlenmez, ama kiracısı olduğu evin sahibinin kız kardeşiyle ilişki yaşar ve ondan çocuk sahibi olur, onunla evlenir. Yani bir cinsel ilişkiyi de çok arayışta olmadan, çevrili bir ortamda yaşar. Öte yandan, Ştolts, Olga'ya ilgi duymaya başlar ve onun kalbini kazanmak için didinir. Sonuçta, Olga'yla evlenir. Gonçarov; yeni Rus, çalışkan Rus Ştolts'u “sevdiği kadınla evlendirerek” ödüllendirir.

Ştolts, çalışkanlığının ödülleri hem iş hayatında hem özel hayatında hem özel hayatında alır. Ştolts, Oblomov'un çiftliğini de dolandırıcıların elinden kurtarır. Ştolts böyle dinamik-canlı yaşarken Oblomov, bir kafes içindeki kuş gibi yaşar. “İlya İlyiç'in hayatı altın bir kafes içinde yalnız günler, geceler ve mevsimlerle değişerek geçiyordu. Günleri hiçbir olay bulandırmıyor, acılaştırmıyordu. Ştolts onu İvan

Matveyeviç'in hileli borcundan kurtardıktan ve Tarantıyev'le ikisi çekip gittikten sonra hayatında üzücü hiçbir şey kalmamıştı" (Gonçarov, 2014: 594). Tembelliginden ödün vermeyen Oblomov, yemeği, içkiyi durmadan tüketir ve ona en sonunda inme iner. Onu ziyarete gelen Ştolts, Oblomov'un rahatlığına, boş hayatına yine inanamaz. Onu son bir çabayla, "hayat" adına hareket ettirmek ister. " – *Sen mahvolmuşsun İlya! Bu ev, bu kadın... Bu yaşayış tarzı... İmkâmı yok! Haydi gidiyoruz*" (Gonçarov, 2014: 606). Ştolts ve Olga, Oblomov'u çiftliğine götürmek isterler. Ama Oblomov gelmez. Oblomov, oğluna Ştolts'un adını vermiştir (Andrey). Ştolts, Oblomov'un yanından ayrılırken eski Oblomovka'nın tarih olduğunu düşünür. "Ştolts geriye dönüp küçük evin pencerelerine son bir defa bakarak ilave etti. "Elveda eski Oblomovka! Senin devrin geçti!" (Gonçarov, 2014: 607). Ştolts, Oblomov'un temsil ettiği dünyanın artık olmadığına inanır. En azından kendi çevresine, şehir hayatına bakınca inanır.

Oblomov ölünce, Ştolts ile Olga, Oblomov'un oğlunu evlatlık alırlar. Oblomov'dan kalan yadigâra iyi bakacaklardır. Oblomov'un eşi de bundan memnundur. Bu çocuğun soylu bir çocuk olduğuna inanır ve Ştolts'un onu büyütecek olmasından memnundur. "Ştolts'un Andriyuşa'yı evlat edinmesini hoş görmüş, hatta sevinçle karşılamıştı. "Onun yeri orası, burada, bu aşağılık yerde, kardeşimin pis çocukları arasında ne işi var!" diyordu" (Gonçarov, 2014: 611-612). Ştolts, Oblomov'un oğlunu yeni Rusya'ya alıştıracaktır. Elbette, Oblomovluğun Rus toplumunda ve aslen dünyadaki bütün toplumlarda tamamen silinemeyeceğini bilmeden.

4. SONUÇ

20'nci Yüzyıl'ın en büyük imparatorluklarından olan Çarlık Rusya, Ekim Devrimi öncesinde büyük ekonomik sıkıntılar, büyük bir köylü nüfusun akın ettiği kentlerde yaşanan sefalet ve Çar'ın otoriter yönetimi altında ezilmiştir. Bu da büyük kitlelerde hoşnutsuzluk yaratmıştır ve büyük bir devrimin ortamının hazırlanışını hızlandırmıştır.

Devrim sözcüğünü modern dönemlerde anlamlandıran iki büyük olay vardır: 1789 yılındaki Fransız İhtilali ve 1917 yılındaki Ekim Devrimi (Bolşevik İhtilali). Fransız İhtilali, eşitlik, demokrasi, özgürlük kavramlarıyla milliyetçiliğin önünü açarak imparatorlukları dağıtırken, burjuva sınıfının gelişimine de katkı sağlamıştır. Burjuva sınıfının gelişmesiyle kapitalizmin gelişmesi birbirine koşuttur. Kapitalizmin gelişmesi, büyük devletlerin sömürge arayışlarını ve rekabeti git gide artırmıştır. Oblomov'un ülkesi Çarlık Rusya, bu rekabetin gerisinde kalmamak için hızla kapitalistleşmeye çalışmıştır ki – Oblomov bu bakımdan, Çarlık kapitalizminin gelişimini de anlatan bir romandır – ilgili romanda tembel Oblomov'un karşıtı olarak gösterilen Ştolts, Çarlık kapitalistleşmesinin istediği bir karakterdir ve yazar Gonçarov tarafından yüceltilmiştir. Oblomovsa tembelliği ve eskiliği sebebiyle horlanır. Çünkü o, kapitalizmin fabrikalarındaki çarklara takılıp kapitalist zenginleşmeye engel olabilecek bir karakterdir. Tabi bir yandan da, çoğalmasından istenen Ştoltsların yaratacağı ortam, sosyalist bir devrimin doğuşunu sağlar.

1917 Ekim Devrimi'nin fikir babaları olarak kabul edebileceğimiz Marx ile Engels; insanın, toplumların ve dünyanın değişmesi için, toplumların dönüşümü için, "eski"yi silmek için dünyayı "hareket ettirmek" istemişlerdir. Bu hareket ettirme isteğinin tek adı yoktur. Marksizm, Bilimsel Sosyalizm, Komünizm gibi kavramlar, bu hareket ettirme isteğinin adlarıdır. İnsanı, toplumu ve dünyayı değiştirmek amaçlı bu hareket etme isteğinin en büyük sonucu, kuşkusuz, Ekim Devrimi'dir. Lenin ve Bolşevikler, Ekim Devrimi'yle önce Rusya'yı sonra da dünyayı değiştirmek istediler ve bu işte çeşitli başarılar elde ettiler. Ancak Rusya'da "Oblomov" ve "Oblomovluk"; özelde Rus olmanın, genelde insanlığın bir karakteri olarak onların karşılarına hep dikilmiştir. Kapitalist – eski düzenin horladığı Oblomov, sosyalist – yeni düzenin de çalışma düzenine engel olacak bir karakterdir. "Eski" gözükse de aslında hep güncel olan bu karakter, Ekim Devrimi'nin sürekli savaşıma devam ettiği bir karakter olmuştur. Zaman ilerler, toplumlar ilerler. Değişim sürekli. Ama Oblomovlar hep bizimledir.

KAYNAKÇA

Adadağ, Ö. (2007). Fransız Devriminin Evrenselliği Üzerine, *Muhafazakar Düşünce*, 3/11, 55-70.

Arslan, Fatih (2012). *Boş Zaman Figürleri 'Erken Dönem Türk Romanında Nesne-Tüketim İlişkileri*, Sinemis Yayın Grup, Ankara.

Bank, B. (2011). Rusya'da 1905-1920 Yılları Arasında Tarihsel Dönüşüm ve Siyasal Tartışmalar. *YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, IV(1), 2–37.

Carr, E. H. (2015). Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi 1917-1929. Çev. Levent Cinemre, (2. Baskı), Yordam Kitap, İstanbul.

- Devrisheva, L. (2014). Rusya'dan Türkiye'ye Göç Eden Aydınlar Gözüyle Bolşevik İhtilali. *Mediterranean Journal of Humanities*, 4/2, 61-70.
- Dobrolyubov, N.,A. (2010). *Oblomovluk Nedir?* (Çeviren: Mazlum Beyhan), Evrensel Basım Yayın, İstanbul.
- Eyüboğlu Sabahattin, Güney, Erol (2014). *Önsöz-Oblomov*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Fitzpatrick, S. (2001). *The Russian Revolution*, (Second Edition), Oxford University Press, New York.
- Gonçarov, İvan Aleksandroviç (2014). *Oblomov* (Çevirenler: Sabahattin Eyüboğlu – Erol Güney), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Koç, Y. (2007). Rus Devrimi ve Vatan Savunması, *Teori dergisi*, ss. 15-21.
- Lenin, V. I. (1992). Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, Çev. Muzaffer Ardos, Sol Yayınları, Ankara.
- Levine, A. (2014). Russian Jews and the 1917 Revolution. *Primary Source*, 4,2.
- Luxemburg, R. (2009). Rus Devrimi, çev. Cangül Örnek, (1. Baskı), Yazılama Yayınevi, İstanbul.
- Sadikov, R. (2010). Şubat Devriminden Sonra Rusya'da İktidar Mücadelesi: Ekim Devrimi'ne Giden Yol. *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 29, 48.
- Somer, S. (1970). 100 Soruda Ekim İhtilali, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Zajda, J. (2014). The Russian Revolution. In G. Ritzer & J.M. Ryan (Eds.), *The WileyBlackwell Encyclopedia of Globalization Online*.